

Ska vi fortsätta i samma spår? – en betraktelse inför det nya året

Och man sökte förgäves ett härbärke

Klockan var 20.30 på nyårsdagen. Ledig, ingen jour. Det kändes som en guda-gåva. Sedan ett halvår var jag tjänstledig för ett utbildningsprojekt. Telefonen ringer. Ingen bakjour – inte heller reservjour. Ledig. Kanske någon god vän, tänkte jag, och närmade mig försiktigt det envisa signalmonstret.

En vän. Vi träffades senast för åtta år sedan. En avlägsen vän i förtvivlan.

»Förlåt att jag ringer, men jag vet inte hur jag ska göra. Du är ju inne i sjukvården, du vet kanske. Jag har försökt ringa sjukvårdsupplysningen, men jag kommer inte fram. De ber mig bara vänta. En nära vän till mig behöver hjälp. Han befinner sig i djupaste förtvivlan. Han kommer ursprungligen från Iran. Han är frånskild. Han har förlorat sitt enda barn. En 6-årig son. I en bilolycka. Den som körde på var berusad. Min vän blev från sina sinnen, drog kniv och polisen fick ingripa. Han hotade med att kasta sig framför tåget. Han har inte velat tala med någon, men han ringde mig för två timmar sedan och jag har suttit och talat med honom i två timmar nu. Han har alltid varit lite sluten men vi har alltid kommit bra överens. Han tycks lita på mig. Han är fruktansvärt förtvivlad. Han sa att han ville träffa en läkare. Han har aldrig förut behövt söka läkare, varken för kroppsliga eller psykiska besvär. Jag tänkte på dig. Men jag ringde först sjukvårdsupplysningen. Ville inte besvara dig privat med detta. Men jag kommer inte fram. Hur ska jag kunna hjälpa honom? Vart ska jag vända mig? Han kan vänta tills i morgon, men han vill ha hjälp.»

Ledig, tänkte jag. Jag började ringa. Erstakliniken först. Många av mina utbrända kollegor hade fått bra hjälp där. »Ledsen, men vi har ingen öppen mottagning för några andra än sjukvårdspersonal. Men du kan faxa en remiss i morgon bitti för inläggning.»

– Finns det ingen krismottagning? Det är ju det det gäller. En korttidskontakt för krisbearbetning.

»Ledsen, nej det finns inte. Förr fanns det på KS och HS, men dom finns inte längre. Var bor han? Det finns ett MOBI-T, det finns i alla sjukvårdsområden, dit kan du ringa.»

Nytt telefonnummer. Jag ringer. Jag berättar.

»Var bor han? I vilket sjukvårdsområde ligger det? Vänta, jag hittar inget telefonnummer. Man har bytt hela tiden. Kan du vänta? Här hittade jag något. Det här 070-numret kan du ringa.»

Jag ringer, jag berättar.

»Du ringer på min mobil, kan du ringa ett annat nummer? Vänta, jag kan det inte i huvudet, ett ögonblick, var har jag det nu? Här tror jag.»

Nytt nummer

– Vart kommer jag nu då?

»Det blir jag som svarar igen» (skratt).

Jag ringer.

»Jag vet inte om vi kan hjälpa. Är han känd här tidigare? Har han aldrig sökt sjukvården tidigare? I så fall kan vi inte hjälpa till. Det är bara sådana patienter som vi känner sedan tidigare, som vi kan ta oss an. Du får ringa till psykiatriska öppenvårdsmottagningen kl 08.00 i morgon bitti, det här telefonnumret.»

– Aldrig, säger jag. Jag vet att jag ald-

På kvällen bultade det på värdshusets dörr. Värden gick dit och tittade ut. Där stod en man och en kvinna. De hade färdats länge och kvinnan behövde en säng. Men värden såg att det var fattiga människor. Han sa: Här finns inte plats! och slog igen dörren. – – –Kom med mig! sa gårdskarlen. Och han förde dem till stallet. Där var det varmt och skönt, och korna föraktade inte fattiga människor. – – –Maria sjönk ner i halmen. Och där födde hon sin son, den förstfödde. [Källa: Pontoppidan M. Bibliska historier. Stockholm: Rabén & Sjögren, 1986. Illustration Gustav Doré.]

där Maria kunde föda sin förstfödde ...

rig kommer fram och om jag gör det så kommer man att be mig skicka en remiss, och att det kan ta månader innan man ens kallar patienten, och att man kräver att patienten själv också ska ringa (måste vara motiverad, annars slösar man inte sin tid), och den deprimerade patienten som aldrig kommer fram ger upp, och man slipper ett besök. Dit ringer jag inte.

Tyst i luren, inga protester mot mitt utfall. Hon hade säkert hört det förut.

»Ring S:t Görän, dom har akut mottagning.»

– Men är det inte bara för missbrukare och narkomaner?

»Joouu, jag är inte säker, men nu när KS akutmottagning lagt ner, kanske dom också tar annat?»

Jag kommer att tänka på Danderyds sjukhus. Kanske har man där en krismottagning, eller kan erbjuda någon form av hjälp till en potentiell självmördare. Växeln svarar – kopplar till avdelning – mentalvårdare svarar. Vänligt.

»Ledsen, men vi har ingen öppenmottagning och tar inga akutfall. Men försök faxa en remiss i morgon bitti för inläggning.»

– Det behövs ingen inläggning. Det behövs en klok och erfaren person som kan ge denne man stöd under en kort, men svår, krisperiod.

»Du kanske kan ringa till RAG-teamet i ditt upptagningsområde, jag har ett telefonnummer. Vänta jag ska leta. Jag tror det är det här.»

Nytt nummer. Jag ringer, jag berättar.

»Om han behöver hjälp genast, måste det tyvärr gå över S:t Görans sjukhus. Han måste dit först och sedan därifrån få en remiss hit.»

– Han kan vänta tills i morgon.

»Då kan han komma till vår akutmottagning kl 08.00. Men vi kan inte lova någon uppföljning.»

– Får jag återkomma efter att ha talat med patienten?

»Det går bra.»

Jag ringer först en kollega. Tänker att det måste vara fel på mig som inte vet hur jag ska kunna hitta hjälp åt en patient i svåraste nöd och med suicidtankar. Ringer nytt nummer. Klok kollega. Kl 21.30 på nyårsdagen 1998.

Han föreslår Ersta – jag förklarar. Han föreslår privatpraktiserande psykiatrer, två stycken. Självt har jag tänkt på tre mycket kloka allmänläkarkollegor. Får stöd, men varnas för deras tunga arbetsbörda.

Ringer privatpraktiserande psykiatrer. Telefonsvarare: åter 13 januari på båda.

Ringer allmänläkarkollegor. Berättar. Vänliga svar. Deltagande.

»Totalt slutkörd – hade jour i natt. Inbokad månader framöver. Ingen kraft.»

Jag lyssnar länge och med stigande förtvivlan, på den totala orkeslösheten, uppgivenheten och fastlåsheten.

»Vet du vad vi sysslar med egentligen? Av 20 akutbesök på en timme igår, hade inte mer än högst tio behövt komma. De hade kunnat klara av sina krämpor själva. Tio av barnen hade aldrig kommit om det kostat någonting. Vi jobbar med banaliteter, men har ingen tid att hjälpa dem som verkligen behöver hjälp, som din väns bekant t ex. Vi jobbar med alla jävla papper och kontroller och idiotiska datorer och hinner inte reflektera ett ögonblick. Hinner inte tala med våra patienter. Jag har inget annat råd att ge än att låta honom gå till akutmottagningen på Löwet i morgon bitti. Det är med största sannolikhet en ST-läkare i allmänmedicin som kommer att ta emot honom. Men de har väl förhoppningsvis någon bakjour. Jag vet en mycket duktig psykolog där, en man, fråga om din patient kan få komma till honom.»

Jag ringer min vän som ringer patienten och återkommer. Patienten mycket tacksam för rådet. Han kommer att vara där kl 08.00 i morgon bitti och han vill gärna att jag lämnar namn och personnummer till sjuksköterskan ikväll så att man vet lite om vad det gäller.

Jag ringer. Ny sköterska, den tidigare har precis gått av. Inte nämnt något om mitt tidigare telefonsamtal. Jag berättar.

»Mycket tveksamt om vi kan ge någon hjälp här. Sådana patienter som denne, faller mellan borden. Det finns ingen plats för dom.»

– Men det lär finnas en duktig manlig psykolog, skulle man kanske kunna knyta en kontakt med honom?

»Omöjligt, han sköter bara patienter som legat inne. Det är inte mycket vi

KRÖNIKÖR

LENA KARLBERG
Allmänmedicinska enheten, NVSO,
Karolinska sjukhuset, Stockholm.

” Vårt samhälle håller på att lösas upp. Hjälpare och de hjälpsökande vrider sig i vanmakt. Ingen vet hur man ska göra, ingen hittar rätt. Allt har luckrats upp ... ”

kan göra. Men han kan få komma för ett kort samtal. Skulle det inte vara bättre med en kontakt med en präst eller med det sociala?»

– Men han har ju hotat med suicid!

»Det hörde jag inte. Jaså han har S-hotat. Det skriver jag här. Jag ska skriva ner lite. Han kan komma kl 08.00.»

Sakta lägger jag på telefonluren. Sen lägger jag av den. Medan jag vattnar mina blommor tänker jag att tryggheten är borta. Vårt samhälle håller på att lösas upp. Hjälpare och de hjälpsökande vrider sig i vanmakt. Ingen vet hur man ska göra, ingen hittar rätt. Allt har luckrats upp, demokratin och ideologierna har drunknat i pappersbuntar, datorer, kvalitetssäkringar och ständiga omorganisationer. •